

Gerrie Elfrink over Europa

**‘Geen eenheids-
worst maar
verscheidenheid’**

TRIBUNE

Lise Witteman

‘Je kunt de vraag stellen of de Europese Unie wel echt een democratie is’

Ingrid Robeys

‘Boven een bepaalde grens wordt rijkdom problematisch’

Tribune is een uitgave van de Socialistische Partij (SP) en verschijnt 11 maal per jaar

Redactie
Xander Topma (h), Rob Janssen
Bart Linssen, Tijmen Lucie
Peter Sas

Vormgeving
Maurits Gemmink, Nenad Mečava

Aan dit nummer werkten mee
Ronald van Raak, Karen Veldkamp
Peter Verschuren, Joshua Versijde

Foto omslag
Maurits Gemmink

Ga voor contact met de SP en de Tribune naar www.sp.nl/contact
Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-Geen-AfgeleideWerken 3.0 Nederland licentie van toepassing. <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl>

Brusselse journalist Lise Witteman

‘Er spelen heel grote onderwerpen waarover we niet geïnformeerd worden’

Extreme rijkdom begrenzen

Ingrid Robeyns over haar boek *Limitarisme*

Doolhof Europa Zo werkt de Europese politiek

EP-lijsttrekker Gerrie Elfrink

‘Europese samenwerking
is soms zelfs meer nodig
dan nu gebeurt’

Linksvoor

Activistische romanschrijver
Roxanne Borgman wil het systeem
veranderen

- 4** nieuwsfoto van de maand
- 6** actiefoto van de maand
- 8** nieuws Tweede Kamer
- 9** column
Jimmy Dijk
- 10** kort nieuws
- 12** Samen Sterk
Gwendolyn en Janny Janssen
- 31** SP van toen tot nu
1990 Muziek voor Mandela
- 32** Kakhiel

Robin van Lonkhuijsen / ANP

GRONINGEN VLAGT VOOR SLUITING GASVELD

Op 19 april tekende demissionair staatssecretaris Hans Vijlbrief (Mijnbouw) de wet over het sluiten van het Groningse gasveld. De Eerste Kamer stemde in met de sluiting, waarmee na decennia definitief een einde komt aan gaswinning in het gebied. SP-Kamerlid Sandra Beckerman streed jaren samen met de Groningers voor de sluiting: 'Succes kent vele vaders. Maar dit succes is alleen toe te schrijven aan Groningers zelf. Deze overwinning is van al die Groningers die zelfs op de moeilijkste momenten doorgingen. Deze overwinning is van ons.'

Hoewel dit zeker vraagt om een viering, betekent dit niet dat hiermee de kwestie is afgedaan: de hersteloperatie komt nog steeds onvoldoende van de grond. Beckerman: 'Meer overwinningen zijn noodzakelijk. Nog 12-13.000 huizen zijn onveilig. Voor elke euro schadegeld gaat nog eens 78 cent naar bureaucratie. Vele duizenden wachten en de ongelijkheid is gigantisch.'

ARGENTJNEN DEMONSTREREN MASSAAL TEGEN NEOLIBERALE PLANNEN MILEI

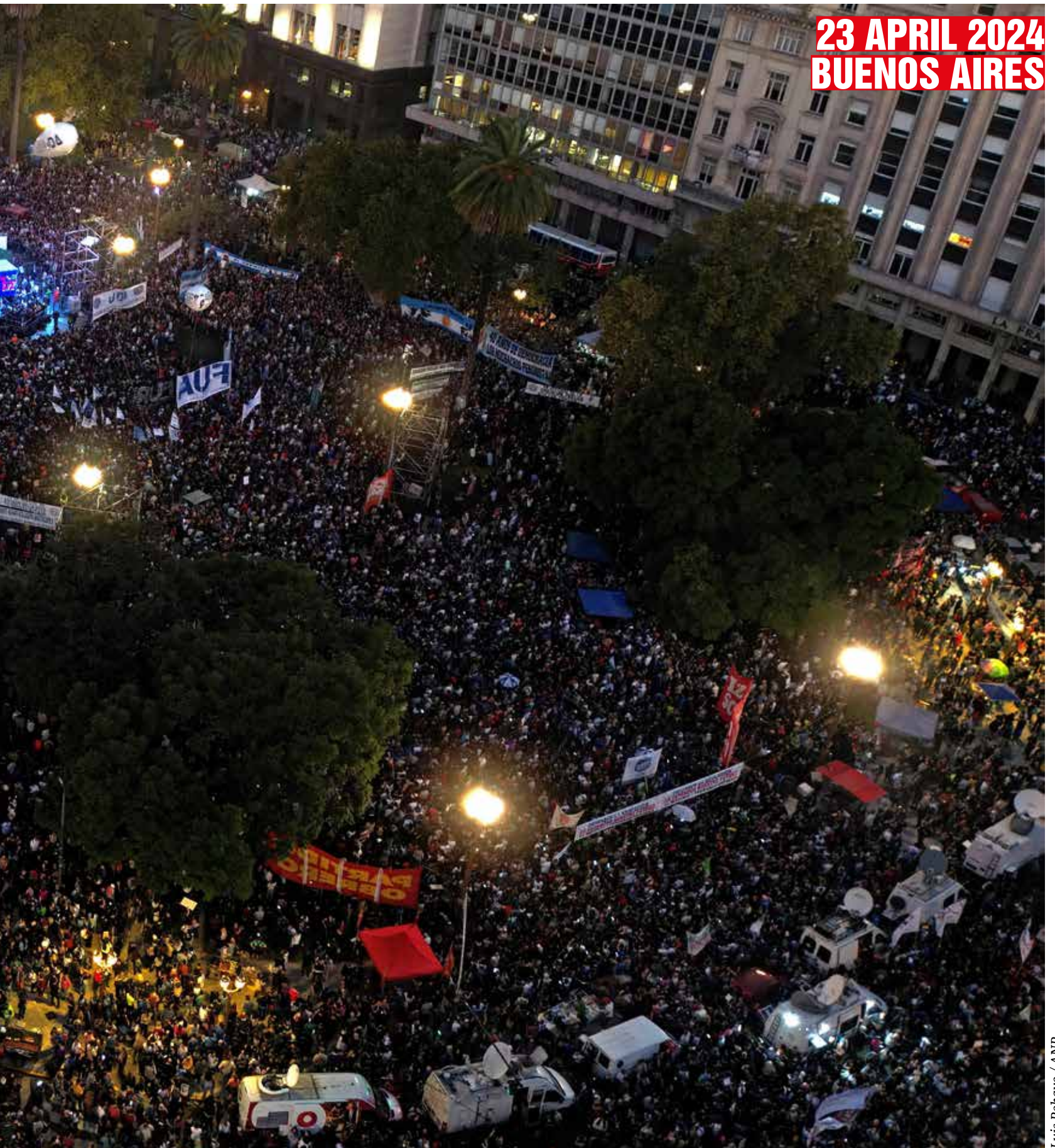
In verschillende steden in Argentinië gingen eind april honderdduizenden mensen de straat op om te demonstreren tegen de keiharde bezuinigingen van de radicaal-rechtse president Javier Milei. Specifiek gaat het om de bezuinigingen op het hoger openbaar onderwijs, dat tot nu toe gratis toegankelijk was. Als de bezuinigingsplannen van de regering-Milei doorgaan, zal dat verleden tijd zijn. Het is zelfs zo erg, dat universiteiten zeggen nog maar enkele maanden open te kunnen blijven omdat daarna het geld op is. Momenteel studeren er ruim 2 miljoen Argentijnen en andere (Zuid-Amerikaanse) studenten aan de openbare universiteiten.

Dit was een van de grootste demonstraties tegen de bezuinigingen van Milei sinds zijn aantreden in december vorig jaar. Doordat zijn regering de subsidies op transport, brandstof en energie heeft verlaagd, zijn Argentijnen een vijfde van hun besteedbaar inkomen kwijtgeraakt. Inmiddels zou bijna 60 procent van de bevolking onder de armoedegrens leven.

23 APRIL 2024
BUENOS AIRES

Luis Robayo / ANP

GRONDSPECULANTEN AANGEPAKT OM WONINGBOUW VLOT TE TREKKEN

TWEDE KAMER WIL OOK BELASTING VOOR ALLERRIJKSTEN

De Tweede Kamer heeft zich uitgesproken voor een SP-voorstel voor een exitbelasting. Dat is een belasting voor superrijken die ervoor kiezen om Nederland of Europa te verlaten om juist geen belasting meer te hoeven betalen. Niet alleen in Nederland moet er een voorstel van het kabinet komen voor zo'n belasting. Ook in Europa moet Nederland voorop gaan lopen voor een exitbelasting die overal in Europa gelijk is. Met deze exitbelasting wordt één van de meest veelgehoorde argumenten tegen het invoeren van een miljonairsbelasting, namelijk dat rijken het land zouden ontvluchten, in één klap zinloos gemaakt.

SP-leider Jimmy Dijk: 'Het is hoog tijd dat de superrijken meer belasting gaan betalen over hun vermogens. Zij zullen hier weinig van merken, maar de levens van heel veel mensen zullen compleet veranderen als ze niet heel veel geld meer kwijt zijn aan het eigen risico, omdat we het eigen risico kunnen afschaffen met deze belasting. Superrijken die wel hebben geprofiteerd van alle kennis, de mensen en de voorzieningen in ons land, maar die toch besluiten dat ze niet solidair willen zijn met de rest van Nederland, kunnen rekenen op een blauwe brief als ze ons land verlaten voor lagere belastingen in warme oorden.'

Arouk Pross

De Tweede Kamer heeft op 23 april voor het SP-voorstel voor een planbatenheffing gestemd. Deze belasting op stijgende grondwaarde pakt speculatie met grond aan. Het voorstel van SP-Kamerlid Sandra Beckerman helpt zo in de strijd tegen de wooncrisis.

Beckerman: 'Wonen is een recht en geen verdienmodel. Met dit voorstel pakken we mensen die rijk worden met grondhandel terwijl we in een diepe wooncrisis zitten aan. Grond wordt opgekocht om er geld mee te verdienen. Deze winst moet nu belast worden. Dat geld kan ingezet worden om nieuwbouw betaalbaar te maken.'

De Tweede Kamer breekt met het aannemen van de motie Beckerman met een lange 'traditie' om niet in te grijpen op de grondmarkt. De SP wil dat het demissionaire kabinet in mei duidelijk maakt hoe ze het voorstel uit gaat voeren.

SP-succes: Einde aan online gokreclames

Er moet een einde komen aan online gokreclames. Na een eerder verbod op gokreclames op de televisie en op posterborden en in bushokjes, heeft de Tweede Kamer op 16 april ingestemd met een SP-voorstel om ook een einde te maken aan online gokreclames. Sinds het invoeren van de gokwet in 2021 zijn er honderdduizenden nieuwe gokkers bijgekomen in ons land.

SP-Kamerlid Michiel van Nispen is daarom blij met het verbod op online gokreclames: 'Van het gereguleerde gokken is in 2021 een gokmarkt gemaakt. En deze markt is door en door ziek. Elke dag dat deze bedrijven door kunnen gaan met hun foute praktijken, raken er meer mensen verslaafd aan gokken. Wat ons betreft is het einde verhaal voor gokbedrijven zonder moraal. Een verbod op online gokreclames is weer een stap vooruit naar een land zonder foute gokbedrijven.'

Maurits Gemmink

Herverdelen

Zorg, onderwijs, volkshuisvesting en openbaar vervoer. Zomaar een paar belangrijke publieke voorzieningen. Voorzieningen die zo belangrijk zijn voor de toekomst van ons land dat ze een forse investering kunnen gebruiken. Iedereen, van arm tot rijk, profiteert immers van een gezonde bevolking, die goed is opgeleid, fijn en betaalbaar kan wonen en zich gemakkelijk kan verplaatsen door ons land.

Maar deze voorzieningen zijn niet gratis en extra investeringen kosten geld. Natuurlijk kan je wat besparen door efficiënter te zijn, met minder managers en consultants bijvoorbeeld. Maar er moet ook flink geld bij. Het is volstrekt eerlijk om dat te vragen van de mensen die het meest bezitten. Hun geld staat toch óf lui op de bank óf wordt geïnvesteerd in zaken die bepaald niet bijdragen aan vooruitgang van publieke voorzieningen. Daarom pleiten wij al lange tijd voor een miljonairsbelasting. Heel simpel, 1% belasting op alle vermogens boven de 1 miljoen.

Op dit plan komen de laatste tijd twee reacties. De ene is dat mensen de grens van 1 miljoen te laag vinden, omdat ze bang zijn dat ze met een afbetaald huis en wat zelfgespaard

pensioengeld extra belasting moeten betalen. De andere reactie is dat mensen de 1% belasting te laag vinden. Daarom komen wij met een miljonairsbelasting. Met 5% belasting op alle vermogens boven de 5 miljoen. Het gaat hierbij echt om de allerrijkste mensen van ons land is. Dat levert 12,5 miljard euro op.

En gaan die miljonairs en multinationals dan niet weg? Dat voorkomen onze aangenomen voorstellen voor een wereldwijde minimumvermogensbelasting én een Europese exitbelasting. Met dat laatste zorgen we ervoor dat er altijd belasting wordt betaald over het in Nederland opgebouwde vermogen. Dat wordt onze inzet bij de Europese verkiezingen.

Wil jij ook dat iedereen straks kan wonen in een gezond land, met goed opgeleide mensen, fijne woningen en een goed OV? En vind je ook dat grote vermogens daar wel iets aan mogen bijdragen?

Doe dan mee op doemee.sp.nl/miljonairsbelasting

Jimmy Dijk
fractievoorzitter SP

Leiden in last

Citymarketing. Voor veel gemeenten is dat het toverwoord om zo'n beetje de hele wereld de stad in te lokken. In Leiden verwoordt citymarketing-organisatie Leiden&Partners dat op haar website als volgt: *'Wij zetten 'Leiden' op de kaart om hiermee een duurzame groei te realiseren in het aantal bezoekers, congressen, studenten, talenten en bedrijven (...) en leggen verbindingen tussen de vitale stad en haar bewoners waarmee we een brede welvaart beogen voor de inwoners van Leiden en regio.'*

Nou, wat ons betreft wel weer genoeg open deuren voor deze maand. Maar het zijn wel dure open deuren, want volgens de Leidse SP geeft de gemeente jaarlijks een miljoen euro uit aan citymarketing en gaat 70% van de geïnde toeristenbelasting rechtstreeks naar Leiden&Partners. Niet zo gek dus dat de partij wil weten wat er met dat geld gebeurt, temeer omdat het kennelijk ook nog zo is dat lokale initiatieven bij Leiden&Partners kunnen aankloppen en tegen betaling (!) marketing kunnen afnemen. Een van de schriftelijke vragen van de SP is verder: Gaat het hier om 'een organisatie die dienstbaar is aan de initiatieven in de stad of is zij veelal een door de gemeente gesubsidieerde 'ontwikkelaar' van initiatieven die juist concurreert met lokale evenementen?' De spijker op z'n kop!

Nijmegen: drone-aanval afgeslagen

Dat je als woningcorporatie niet zo blij bent met illegale bijbouw van schuurtjes en dergelijke in achtertuinen, daar zouden we nog in kunnen komen. Maar als je daarop wil gaan toezien door drones in te zetten... nee, dat gaat wel heel ver. Dat moet u zich eens voorstellen: ligt u op een warme zomerdag in uw achtertuin te relaxen, en dan zweeft daar ineens zo'n ding boven uw hoofd. Als u het überhaupt al merkt. In Nijmegen kregen Portaal-huurders in de wijk Waterkwartier een brief waarin de corporatie het voornemen communiceerde. Waarna het protest losbarstte. Ook kaartte SP-raadslid Jeanette Geers de kwestie bij de gemeente aan en sprak van privacy-schending. Onlangs zag Portaal gelukkig af van het onzalige plan: succes voor de bewoners en de SP dus. Maar toch blijft het een beetje griezelig. Want als een sociale volkshuisvester bewonersprotesten en politieke inzet nodig heeft om te snappen dat je niet met drones je huurders kan gaan bespioneren, waar zit je sociale hart dan nog?

Spotlight op datacenters

Het is eigenlijk nog een vrij jong thema in omgevingsvraagstukken: de aanwezigheid dan wel komst van datacenters die stevast garant staan voor stevig bewonersprotest. In de kop van Noord-Holland, gemeente Hollands Kroon, staan twee van de grootste van Nederland: van Google en Facebook. En nog vinden sommige partijen het niet genoeg en bepleiten nog meer datacenters. Maar de SP-Statenfractie vindt het méér dan genoeg en heeft op haar website wat feiten op een rij gezet. Zoals: het energiegebruik van de Nederlandse datacenters is nu al gelijk aan dat van 1,8 miljoen huishoudens en ieder jaar groeit het energiegebruik van datacenters met 5%. Verder: de energie van het windpark Middenmeer, het grootste van Nederland, wordt grotendeels voor het megadatacenter van Microsoft in Hollands Kroon gebruikt. 'Nederland de overlast en Microsoft de winst,' concludeert de SP. 'Intussen is het Nederlandse elektriciteitsnet al overbelast, moeten andere bedrijven jaren op een aansluiting wachten en komt zelfs de woningbouw in gevaar door de krapte op het elektriciteitsnetwerk.'

Ziedaar de ruimtelijke ordening in Nederland anno nu.

Stop de uitverkoop

De Amsterdamse SP is een actie gestart om het Afval Energie Bedrijf (AEB) in publieke handen te houden. Want de gemeente wil het verkopen aan een private investeerder. Het AEB verwerkt het huisvuil van Amsterdam en omgeving en levert stadswarmte aan tienduizenden inwoners. Het is eigendom van de gemeente en dus van alle Amsterdammers. Eigenlijk frappant dat de hoofdstad anno 2024 nog steeds de privatisering van zo'n belangrijke voorziening nastreeft, maar het stadsbestuur van PvdA, GroenLinks en D66 wil het doorzetten, overigens nadat een eerdere poging

daartoe mislukte. De SP waarschuwt nu voor zo'n beetje alles wat de afgelopen decennia na privatiseringen aan de orde is geweest: verlies van grip en invloed, afhankelijkheid van commerciële partijen, stijgende prijzen, topsalarissen voor de directie etc.

Met een knipoog naar de ooit door Jan Marijnissen geïnitieerde campagne 'Stop de uitverkoop van de beschaving' hebben bezorgde Amsterdammers een website gemaakt die op een rijtje zet wat er vanaf 1994 allemaal aan publieke diensten en voorzieningen in de stad is verkocht: stopdeuitverkoop.amsterdam

Fopspeen

Nog zo'n actueel fenomeen: de huisvesting van arbeidsmigranten. In een eerdere Tribune berichtten we hoe SP'ers in het Limburgse Horst aan de Maas dit vraagstuk samen met inwoners beheersbaar willen houden. Zij weten nu: de gemeente is daarin geen bondgenoot. Een tijd geleden stelde die nog de 'Richtlijnen omgevings-gesprek' vast, die initiatiefnemers van huisvesting van arbeidsmigranten verplicht om met omwonenden in gesprek te gaan en een verslag van dat gesprek als bijlage bij de vergunningsaanvraag in te dienen. Naar nu blijkt vindt zo'n omgevings-gesprek soms niet eens plaats, zijn initiatiefnemers selectief in wie ze precies daarvoor uitnodigen en vindt de gemeente het blijkbaar allemaal wel prima zo. Tijdens een recente hoorzitting ontkende de wethouder genoemde verplichting zelfs. En dus zijn de opgestelde richtlijnen volgens de SP 'een fopspeen'. De Tribune zegt: de hele gang van zaken zuigt.

Bijna schamen

In Zeeland staat het openbaar vervoer zwaar onder druk, lees maar eens op zeeland.sp.nl. Maar gedeputeerde Wilfried Nielen heeft het mobiliteitsprobleem in zijn provincie opgelost. Voor zichzelf welteverstaan. Namelijk met z'n nieuwe dienstwagen: een Mercedes EQS 450+ die - inclusief chauffeur - 96.750 (!) euro per jaar (!!)

kost. Stralend en zichtbaar trots poseerde hij met die bak op 22 april in de media. En dan ook nog zeggen: 'Ik schaamde me bijna om in te stappen'. Bijna?? Wel, wij hebben twee veel goedkopere alternatieven zónder chauffeur voor de gedeputeerde die zich slechts 'bijna' schaamt.

Peel P50

Gunstig verbruik. Makkelijk te parkeren. 1-persoons voertuig dus chauffeur is niet nodig

Chevrolet Camaro

Snel. Betaalbaar, want oldtimer. Chauffeur is niet nodig, want die zal zich hierin zó kapot schamen dat hij ander werk gaat zoeken.

SP-bolwerk in de bijbelgordel

Een interessante cocktail: moeder en dochter Janssen wonen in een 'spookhuis' in Vinkenbuurt bij Balkbrug en zijn beiden actief lid van de SP Hardenberg. Dochter Gwendolyn is organisatiesecretaris van de afdeling. Oud-journalist Janny schrijft stukjes over de SP-acties. SP'er zijn in de Bijbelgordel is niet altijd makkelijk, maar dat weerhoudt ze er niet van om vol in actie te zijn voor het socialisme.

Gwendolyn is socialist en boekenwurm. 'Dat is ze al vanaf een jaar of drie', zegt Janny vol trots. 'Op de lagere school had ze zo'n beetje alle boeken gelezen toen ze acht was. Toen mocht ze meedoen met de leeshulp-moeders.' Gwendolyn: 'Ik heb zelfs een speciale boekenplank voor socialistische boeken. Daar staat o.a. het rode boekje van Mao.'

Janny vertelt: 'Ik stemde altijd al SP maar werd begin deze eeuw lid naar aanleiding van een filmpje met Jan Marijnissen. Hij tikt daarin op zijn horloge en stelt de vraag: 'Wanneer word jij lid?' Janny's moeder was een PvdA'er die later zelfs nog bij de CPN uitkwam. 'Thuis was het dus een rood nest.'

Gwendolyn ging als introduc e mee met haar moeder naar de oprichtingsvergadering van SP Hardenberg. Daar werd ze gegrepen door het SP-activisme. Ze vertelt: 'Er werden allerlei plannen besproken waarmee de SP aan de slag ging. Vooral het bestrijden van ongelijkheid en armoede sprak me aan. Toen ik aangaf met verschillende acties mee te willen doen, kwam de vraag of ik al SP-lid was. Dat ben ik die avond meteen geworden.'

Hardenberg is een bijzondere gemeente voor de SP. Met plaatsen als Balkbrug en Dedemsvaart ligt het midden in de Nederlandse Bijbelgordel. Gwendolyn: 'Als we gaan buurten wordt regelmatig de deur voor onze neus dichtgegooid zodra ze de SP-tomaat zien.' Dat houdt de afdeling niet tegen enthousiast door te gaan met opkomen voor de werkende klasse.

Gwendolyn legt uit: 'Ons streven is om de SP-activiteiten en waar de partij voor staat onder de aandacht te brengen en zo veel nieuwe leden te werven in de kleine kernen binnen de gemeente Hardenberg en Ommen'.

Janny kan door haar gezondheid niet meer mee langs de deuren in Hardenberg. Ze heeft veel geschreven voor de regionale kranten en schrijft nu voor de SP. Met haar brocante winkel waar ze antiek speelgoed verkocht is ze onlangs gestopt. Hun huis uit 1832 is van oorsprong de pastorie van de bedelaarskolonie Ommerschans. Toen ze er kwamen wonen was het een oude dienstwoning van de TBS-inrichting 'Veldzicht', waar man en vader William heeft gewerkt. Het staat nu vol met antieke spellen en poppen.

Janny: 'Dit huis is nog door bewoners van de Kolonie van Weldadigheid gebouwd. Ommerschans was een schandalig slechte plek voor mensen die in de steden niet werden geaccepteerd.' Zonder enige uitleg werden arme mensen naar Ommerschans gebracht waar ze onder slechte omstandigheden dwangarbeid moesten verrichten.

Zo is het huis gebouwd en daarom spookt het hier. Een groep 'ghosthunters' is een nacht bezig geweest alles vast te leggen. Met resultaat, want er werden bijzondere vormen van energie gemeten en stemmen opgenomen. Het gezin Janssen slaapt er geen seconde minder om. Voor hen is 'Ommerschans' het huis midden in de natuur  n het rode bastion in de gemeente Hardenberg.

‘Omdat in Brussel alles gericht is op het grootkapitaal, wordt van Europa een grote eenheidsworst gemaakt’

‘Mensen voorop, niet het kapitaal’ heet het SP-verkiezingsprogramma voor de Europese verkiezingen op 6 juni. Hoe inspireert die slogan lijsttrekker Gerrie Elfrink en wat is zijn verhaal daarbij? ‘Het beleid dat nu gevoerd wordt is in wezen anti-Europees.’

Gerrie Elfrink

(1974) studeerde Scandinavistiek aan de UVA en aan de kunst-academie. Sinds 2002 is hij politiek actief in Arnhem, als fractievoorzitter en als wethouder. Daarvoor werkte hij in diverse fabrieken, als portier in een parkeergarage en als leerkracht. Daarnaast was hij landelijk voorzitter van SP Jongeren en fractiemedewerker in Den Haag. Thans is hij landelijk penningmeester van de SP.

Welkom in Arnhem,' zegt hij, terwijl hij het Tribune-team met een vaste handdruk begroet. We staan tussen het stadhuis en de imposante Eusebius-kerk, waarvan hij in zijn tijd als wethouder de renovatie in zijn portefeuille had. Boven in de kerktoeren zien we twee glazen balkons die vervaarlijk uitsteken. Gerrie Elfrink moet het aangevoeld hebben: daar willen we in. Maar het gesprek begint gewoon op de begane grond. In eerste instantie trouwens niet met ons, maar met Arnhemmers die hem kennen of herkennen en hem even aanschieten. Aanspreekbaar zijn voor eenieder, daar neemt hij de tijd voor. Dan gaan we naar binnen.

Gerrie, waarom wil je in het Europeparlement?

'Omdat ik denk dat ik daar wel geknipt voor ben. Je komt daar in een enorm parlement met straks 720 man te zitten en daar gebeurt van alles wat niets te maken heeft met de vertegenwoordiging van de mensen in Europa. Het gaat er vooral om het bedienen van de belangen van het grote geld en ervoor te zorgen dat bedrijven de ruimte krijgen om te doen wat ze willen doen - ongeacht de consequenties voor werknemers, milieu, enzovoorts. Als je daarheen gaat moet je ertegenaan; in zo'n omgeving moet je durven om een ander geluid te laten horen. Kan ik wel. En daarnaast natuurlijk samenwerking zoeken op punten waar het wel mogelijk is om iets te bereiken. Ook dat ligt me wel.'

Het SP-verkiezingsprogramma heeft als titel: 'Mensen voorop, niet het kapitaal'. Wat heb jij persoonlijk met die slogan?

'Niet iedereen heeft altijd door wat het effect is van Europa op ons dagelijks leven. Voorbeeld. Hier in Arnhem dreigen onze lokale bakkers te verdwijnen door stijging van de energieprijzen - overigens een gevolg van het beleid uit Brussel. Wij van de Arnhemse SP vonden dat de gemeente een noodplan moet maken om de lokale bakkers overeind te houden, want die kwamen niet in aanmerking voor de steunpakketten vanuit Den Haag. In reactie op ons plan zei de wethouder: dat mag niet. Want dat zou volgens Brusselse normen concurrentievervalsing zijn. Uiteindelijk heeft ons voorstel het gehaald en heeft het daadwerkelijk bakkers gered. Maar kijk dan eens wat de multinationals aan subsidie ontvangen! Zoals de biomassa-centrale hier in Arnhem; daar gaat 72 miljoen euro aan subsidie heen en de centrale wordt gerund door een Franse multinational die daar dikke winst op maakt. En er komt enorm smerige rook uit die pijp. Overduidelijk is dat dat niet in het belang van de mensen is.'

En dus zeg jij: de EU is bezig de macht over te dragen naar het kapitaal?

'Juist. Daarom hebben de Europese machthebbers zich destijds ook niet neergelegd bij de uitslag van het referendum over de Europese Grondwet in 2005. Hebben ze toen wat tekstwijzigingen in die Grondwet aangebracht en het toen maar 'Europees Verdrag' genoemd. Maar dat is niet waar de Europese Gemeenschap ooit voor is opgericht. Kijk, Europese samenwerking is prima en op sommige vlakken zelfs meer nodig dan nu gebeurt. Denk eens aan de bescherming van Europese werknemers of grensoverschrijdende milieuverving. Maar daar zie je juist dat Europa zichzelf verzwakt, omdat het anders tegen de belangen van de multinationals in gaat.' ➤

Is de burger zich daarvan bewust?

‘Heel veel mensen hebben haarfijn in de gaten dat in de Brusselse politiek niet altijd hun belangen voorop worden gezet. Je ziet ook steeds meer onvrede en protest. Op allerlei vlakken.’

Maar is dat voldoende? Volgens de peilingen gaat extreem-rechts straks een enorme winst boeken.

‘Mensen die daarop stemmen doen dat voor een groot deel uit ongenoegen. Ik denk dat de SP een beter alternatief kan bieden voor hen. Mensen die zeggen: het zou in Europa meer om de belangen van werknemers moeten gaan in plaats de belangen van de aandeelhouders, die moeten bij de SP zijn. Want bij ons wéét je wat er gebeurt: de SP zal altijd vanuit de belangen van gewóne mensen redeneren en analyseren. Wilders heeft mooie dingen beloofd, maar in plaats daarvan krijgen we tweets waarin hij afgeeft op moslims. Maar met die vuilspuiterij kunnen mensen de benzinetank niet vullen en geen brood van kopen.’

Je zei zojuist: Europese samenwerking is prima. Vertel ‘ns?

‘Ik denk dat het beleid dat nu gevoerd wordt anti-Europees is. Kijk, mijn overtuiging is dat Europa wordt gevormd door de mensen in Europa. Europa is een continent. Nederland is ons vaderland en Europa is onze grootmoeder. Wij zijn onderdeel van de Europese geschiedenis en cultuur. Heel belangrijk is wel: op welk niveau beslis je dingen? Als SP zeggen wij: mensen moeten zoveel mogelijk zelf kunnen bepalen over hun leven en leefomgeving, dus je moet macht bij mensen laten. En sommige dingen moet je inderdaad op Europees niveau afspreken, maar als het kan moet je mensen zelf laten beslissen. Maar dat is niet anti-Europees! Sterker nog: ik denk dat het bij Europa hóórt dat het niet een grote eenheid is, maar dat er grote verscheidenheid is en dat je dat ook tot z'n recht moet laten komen. Maar wat je nu ziet: omdat alles is gericht op het grootkapitaal wordt er een grote eenheidsworst van gemaakt.’

Maar er zijn partijen die – zeker nu - zeggen dat je zo'n beetje alles Europees moet regelen.

‘Maar dat zeggen ze in feite niet; zij zeggen dat je het helemaal níét moet regelen. Want als het gaat om bijvoorbeeld het aanpakken van milieuvuiling geven ze gewoon niet thuis.’

‘Oorlogs-economie betekent: lever je rechten als werknemer maar in’

Dus vermeend pro-Europees is volgens jou dus heel erg anti-Europees?

‘Ja! Kijk eens naar arbeidsmigratie. Vrijheid is wat mij betreft de kern van Europa, maar in dit geval hebben we het over de vrijheid om andere mensen te mogen uitbuiten om zelf zoveel mogelijk winst te maken. Dat is natuurlijk geen vrijheid. Da’s onderdrukking en uitbuiting. Daar zijn die pro-Europese partijen dus voor. En dan zeggen ze: de misstanden moeten we aanpakken. Ja, dat horen we al twintig jaar. Ondertussen hebben we in Nederland wel een soort lage lonen-economie gecreëerd waarin we steeds meer geringverdienende arbeidskrachten nodig hebben om dat aan de gang te houden. Dat is natuurlijk heel raar. Maar terwijl we al een miljoen arbeidsmigranten in Nederland hebben, kan er gewoon gezegd worden: we hebben nóg meer mensen nodig. Wat zijn wij dan voor land geworden? Van de EU zou je toch mogen verwachten dat ze zegt: het kan toch niet zo zijn dat binnen Europa het ene land het andere helemaal leegrooft van z’n jonge werknemers - vaak HBO-geschoolde werknemers die uit Polen of Roemenië worden weggehaald terwijl er daar is er krimp is! Wat zijn we dan aan het doen? En is het dan raar dat we hier woningnood hebben, terwijl ondertussen ook de volkshuisvesting is afgebroken?’

De zogenaamde panoramalift in de kerktoeren voert ons razendsnel naar een hoogte van meer dan zeventig meter. Gerrie Elfrink wisselt zijn antwoorden op onze vragen af met wetenswaardigheden over zijn stad, over hertog Karel van Gelre - wiens tombe we in de kerkzaal hebben gezien, over operatie Market Garden en over de Gelredome die we al snel kunnen zien liggen.

Wat nu steeds meer komt bovendien in Europa is het belang van de wapenindustrie. Hoe verontrustend is dat volgens jou?

‘Heel verontrustend. Omdat er gewoon oorlog wordt gehitst. Wij worden verondersteld bang te

zijn voor Rusland, terwijl dat er – gelukkig – niet eens in slaagt om Oekraïne te veroveren. Niettemin willen sommigen ons doen geloven dat de Russen bij wijze van spreken morgen in Den Haag staan. Dit in plaats van dat er wordt aangestuurd op vrede. Want wat je níét hoort is: alles bij elkaar opgeteld hebben de Europese landen een veel sterkere krijgsmacht en vijf keer meer defensie-uitgaven dan Rusland. Maar met het grootste gemak wordt er gezegd, bijvoorbeeld door Ursula von der Leyen, voorzitter van de Europese Commissie, dat er een oorlogs-economie moet komen. Weet je wat dat betekent? Lever je rechten als werknemer maar in. Kijk, in Brussel hebben ze een spreekwoord: *Never waste a good crisis* - verspil nooit een goede crisis. Ze gebruiken dat om de agenda die ze toch al hebben liggen een *boost* te geven. Het gevolg? Machtsoverdracht.’

Maar het is toch een crisis?

‘Zeker! De inval van Rusland in Oekraïne is schandelijk en heeft ontegenzeggelijk een crisis veroorzaakt – ook in Europa. Die oorlog is verschrikkelijk. Alleen wat nu gebeurt is dat dat conflict wordt misbruikt om iedereen in Europa klaar te maken voor maatregelen die in het belang van de wapenindustrie zijn. Nog meer wapens kopen dus. Maar dat gaat wel ten koste van andere uitgaven, investeren in vrede, in de toekomst van onze kinderen, onderwijs, openbaar vervoer, noem maar op.’

Sommigen zullen zeggen: Maar je moet je toch kunnen verdedigen?

‘Kunnen we ook: EU-landen hebben samen vijf keer meer wapens dan Rusland. Kijk, ik hoop dat er zo snel mogelijk vrede komt. Dáár moet alles op ingericht zijn. Wij steunen Oekraïne ook. Want dat land verdedigt zich tegen de Russische inval; dan mag je ook steun geven. Alleen met welk doel geef je steun? Doe je dat om Rusland te verzwakken of om zo snel mogelijk vrede te krijgen? Ook wij staan achter Oekraïne, want dat kan helpen bij een vredesakkoord. Maar dat is wel een andere insteek dan: wij gaan zoveel mogelijk schade toebrengen aan Rusland, met aan beide zijden weer zoveel meer doden als gevolg.’

In de glazen panoramabalkons is het uitzicht adembenemend. Pal naar het zuiden zien we de contouren van het Erasmusgebouw in Nijmegen; in het oosten de Rijnbrug bij Emmerich. En daartussenin Arnhem, de stad waar hij woont en waar hij van houdt. Als hij gekozen wordt, zal hij zijn stad zeker minder zien. Moeilijk?

‘Ja, toch wel. Ofschoon Brussel een interessante stad is met veel historie en cultuur. Maar niet zo mooi als Arnhem, haha.’

Maar van je raadslidmaatschap zul je afscheid moeten nemen.

‘Hmm...pijnlijk onderwerp.’ Lachend: ‘Er zijn mensen in de Arnhemse politiek die zeggen dat ze op mij gaan stemmen. Omdat ze van me af willen, haha. Komt omdat ik regelmatig de vinger op de zere plek leg. Laatst zei de fractievoorzitter van GroenLinks in een raadsvergadering tegen me: “Ik ga zeker op jou stemmen, want ik zal blij zijn als je hier weg bent!” Ik zeg tegen de PvdA-leider: “Heb jij dat stemadvies gehoord? Aangezien jij altijd naar hem luistert, moet jij dat nu ook doen”. Maar wat er ook gaat gebeuren: in Arnhem wil ik geworteld blijven.’

Europese verkiezingen:

In juni stemmen kiezers in 27 EU-lidstaten over hun Europese volksvertegenwoordiging. Voor Nederland komt dat neer op 31 parlementariërs voor het Europees Parlement. Anders dan bij de Tweede Kamer onderhandelen deze parlementariërs vervolgens niet over een nieuwe regering. Wat gebeurt er dan wel? Een korte uitleg van hoe de politiek daar werkt, in Brussel en Straatsburg.

De SP heeft altijd onderdeel uitgemaakt van de linkse groep

Europees Parlement

Om de vijf jaar worden er Europese verkiezingen gehouden. Elk land stemt daarbij over zijn eigen vertegenwoordiging: Nederland heeft recht op 31 van de ruim 700 zetels. Vervolgens vormen de gekozen Europarlementariërs groepen. De SP heeft altijd onderdeel uitgemaakt van de linkse groep. Daar zitten ook de Belgische PVDA en het Ierse Sinn Féin in, maar ook partijen waarmee wat minder raakvlakken zijn, zoals de Griekse communisten. Zulke verschillen zijn niet ongebruikelijk. Zo zat het CDA tot voor kort in een groep met de Hongaarse oerconservatief Victor Orban, en deelt het zogenaamd 'linkse' D66 een groep met de VVD.

Het Europees Parlement kan Europese wetsvoorstellen aanpassen, en moet uiteindelijk goedkeuring geven aan de uitkomst van onderhandelingen met andere Europese instellingen. Het heeft dus vrij veel macht. Dat weten lobbyisten ook: hun aantal wordt geschat op 25 tot 30 duizend. Dennis de Jong, die van 2009 tot 2019 voor de SP in het Europees Parlement zat, heeft altijd veel werk gemaakt van verplichte transparantie over dat lobbyen, bij alle Europese instellingen.

hoe zit dat?

**GEBRUIK
JE STEM.**

 **#GEBRUIK
JE STEM**
EUROPESE-VERKIEZINGEN.EU

Europese Commissie

De Europese Commissie wordt gevormd na de Europese verkiezingen. De regering van elk lidstaat stelt een kandidaat beschikbaar, die vervolgens door het Europees Parlement wordt gehoord. Over elke kandidaat wordt ook apart gestemd, waarbij het vrijwel nooit voorkomt dat iemand wordt afgewezen.

Wat de Europese Commissie uniek maakt in Brussel, is het recht om wetten voor te stellen. Omdat geen enkel ander Europees instituut dat kan - en de Commissie ook het recht heeft om voorstellen weer in te trekken - heeft ze feitelijk een veto op alles wat door de Europese Raad en het Europees Parlement wordt onderhandeld. Ze heeft dan ook een stoel aan tafel bij deze onderhandelingen.

Maar wat moet de inzet van de Europese Commissie zijn? Sommige mensen zeggen dat ze zich moet richten op wat er in de Europese verdragen staat, maar dat is nogal aan interpretatie onderhevig. Anderen beschouwen de Europese Commissie als de uitvoerder van de wensen van de Europese Raad (en in mindere mate van het Europees Parlement). Maar in de praktijk heeft de Europese Commissie een eigen politieke visie. Dat is natuurlijk vrij problematisch, voor een instituut dat eigenlijk geen democratische basis heeft.

Europese Raad

De Europese Raad bestaat uit de regeringsleiders of gekozen staatshoofden van alle lidstaten van de Europese Unie, samen met de voorzitter van de Raad en de voorzitter van de Europese Commissie. Zij bespreken grote politieke thema's en zetten de grote beleidslijnen uit, terwijl concrete Europese wetten over het algemeen door de Europese Raden van Ministers worden behandeld. Zij wijzigen voorstellen en moeten goedkeuring verlenen, net als het Europees Parlement. Daarbij worden ze in Brussel ondersteund door de permanente vertegenwoordiging van hun ministeries.

Hoewel er niet altijd evenveel aandacht voor is, zijn deze Raden van Ministers misschien wel de machtigste Europese instellingen. Dat hangt samen met de gebrekkige legitimiteit van andere instellingen. In 2019 was de opkomst voor de verkiezingen van het Europees Parlement slechts 41,8 procent, en dat was dan nog het hoogste percentage sinds 1989, de verkiezingen vlak voor de val van de Berlijnse Muur. De Europese Commissie is überhaupt geen onderwerp van verkiezingen.

**Nederland heeft
recht op 31 van de
ruim 700 zetels**

A woman with blonde hair, wearing a black leather jacket and red trousers, stands on a cobblestone street in a city. In the background, there are multi-story buildings with balconies and a cafe with a sign that says 'Mon Chéri'. The sky is overcast.

Lise Witteman

**‘Er spelen
heel grote
onderwerpen
waarover
we niet
geïnformeerd
worden’**

‘Je kunt de vraag stellen of de Europese Unie wel echt een democratie is’

Lise Witteman is onderzoeksjournalist en schrijft voor Bureau Brussel van Follow the Money. Met grondig journalistiek spitwerk haalt ze verhalen naar boven waarvan de machthebbers liever zien dat ze verborgen blijven. Zo geeft ze een intrigerend inkijkje in de wereld van de Brusselse politiek en lobbyisten.

Hoe ben je als journalist in Brussel terechtgekomen?

‘In 2018 had ik al aardig wat jaren als journalist in Den Haag rondgelopen. Je ziet dan dat sommige dingen zich herhalen maar ook dat zaken in al die jaren niet opschieten. Ik had ook onvrede met het soort journalistiek dat in Den Haag bedreven wordt. Het gaat steeds om de waan van de dag. Je moet met z’n allen achter dezelfde nieuwsfeitjes aanrennen. Ik vond dat zonde van mijn tijd. Als journalistiek kunnen we onze capaciteiten beter inzetten om informatie boven tafel te halen die anders niet boven tafel komt.

Bovendien had ik altijd al het voornemen om iets met de Europese Unie te gaan doen. Ik deed een bachelor rechten en koos de Europese vakken. Bij mijn master journalistiek ging mijn afstudeerscriptie over het gebrek aan Europese journalistiek. De media staan wel met 800 man bij een Europese top om daar verslag van te doen, maar alle andere onderwerpen blijven dan liggen. Dus ik dacht: ik ga daar gewoon wat rondspitten, want daar ligt blijkbaar braakliggend terrein.’

En wat trof je daar aan?

‘Eigenlijk had ik geen flauw idee hoe het in Brussel werkte, dus ik ben met een blik van buiten en met verwondering mijn eerste verhalen gaan schrijven. Over hoe het hier werkt en wie er invloed uitoefent. Ook om het Nederlandse publiek te laten zien welke standpunten onze eigen regering hier inneemt. Dat was een van mijn eerste verrassingen: dat er niet duidelijk werd gecommuniceerd en dat de Tweede Kamer pas vrij laat begreep wat Nederland eigenlijk wilde in Europa. De Kamer had nooit echt een mandaat gegeven voor de agenda die de Nederlandse regering aan het doorduwen was in Brussel.’

Kun je daar een voorbeeld van geven?

‘Dat gaat over best wel grote dingen. Bijvoorbeeld de securitisaties: de hypotheekbundels die in 2007-2008 de hypotheekcrisis en vervolgens de mondiale bankencrisis hebben veroorzaakt, doordat ze lege hulzen bleken te zijn. Toen kwamen er allemaal initiatieven voor strengere regelgeving, de zogenoemde Basel-regels. Maar niet alleen de Amerikanen hadden fors geïnvesteerd in securitisaties, ook de Nederlandse banken hadden dat gedaan. We hebben in Nederland een heel grote hypotheekmarkt.

De bankensector is toen in Nederland met een aantal ambtenaren op het ministerie van Financiën onder de radar een lobby gaan voeren. Zo wilden ze ervoor zorgen dat de andere lidstaten in Brussel, verenigd in de Europese Raad, een opdracht zouden geven aan de Europese Commissie: als de Commissie de regels voor securitisaties zou gaan uitwerken in een Europese variant, dan mochten die regels niet al te streng te worden.’

En de Tweede Kamer, wat vond die daarvan?

‘Het ministerie van Financiën heeft destijds helemaal niets tegen de Tweede Kamer gezegd. Pas toen ze met de lidstaten een akkoord hadden bereikt en die opdracht hadden gegeven aan de Commissie, is de Tweede Kamer daarover geïnformeerd, achteraf dus. Maar de Kamer zat toen niet op te letten, want op dat moment flikkerde net het kabinet-Rutte I in elkaar. Zo zie je dat er heel grote onderwerpen spelen, waarover we eigenlijk niet geïnformeerd worden. Dat gaat over allerlei zaken. Van handelsverdragen tot de veiligheid van producten die op de markt komen en ook de Green Deal. Het is een structureel probleem.’

Hoe zien we dat terug in wat er nú in Brussel gebeurt?

‘De laatste jaren schuurt het als het gaat om de vergroeningsmaatregelen en de lobby voor de landbouw. Die doet alsof ze opkomt voor de boeren, maar eigenlijk komt ze op voor de leveranciers van bijvoorbeeld pesticiden en soja. En ze is er voor de afnemers zoals supermarkten >

Lise Witteman

2005-2011

*Studies rechten (bachelor)
en journalistiek (master)*

2012-2018

*Politiek journalist in Den Haag
voor o.a. Nu.nl, omroep WNL
en De Telegraaf*

2018

Journalist in Brussel

2021

*Oprichting Bureau Brussel met
Follow the Money en publicatie
boek Sluiproute Brussel*

2024

Boek Wie let er op Brussel

‘Ik wil informeren en de macht controleren’

‘Eurocommissarissen kunnen best makkelijk verantwoording ontlopen’

en vleesverwerkers. Die hebben heel andere belangen dan de boeren. Want zij willen zo veel mogelijk productie voor zo laag mogelijke kosten. De boeren willen juist minder productie met hogere opbrengsten. Het lukt maar niet om die scheefheid en dat narratief eruit te krijgen.

Daardoor is het verhaal nog altijd: de boeren tegen Brussel of de boeren tegen de natuur. Terwijl dat niet de echte tegenstelling is. Het probleem zit ‘m in de grote agriclubs om de boerenbedrijven heen. Ook hier geldt weer dat deze situatie alleen kan blijven bestaan omdat er te weinig informatievoorziening is over wat er in Brussel gebeurt.’

Heeft die gebrekkige informatievoorziening nog meer effecten?

‘Eurocommissarissen kunnen daardoor best makkelijk verantwoording ontlopen. Vaak hoeven ze geen rekenschap af te leggen over hun handelen. Denk aan de Pfizerdeal van Ursula von der Leyen (voorzitter van de Europese Commissie) met betrekking tot de covid-vaccins. De Europese Rekenkamer is er kritisch op geweest, de Europese Ombudsman ook, de pers is er inmiddels achteraan gegaan en nog steeds duikt ze weg voor interviews. Het is onvoorstelbaar dat je gewoon drie jaar lang geen vragen beantwoordt. Dat kan alleen omdat er nergens druk is van buitenaf.’

Hoe kan het dat de Europese Unie zo makkelijk te belobbyen is?

‘Brussel heeft eigenlijk een belachelijk klein ambtenarenapparaat van ongeveer 30.000 ambtenaren. Om het in perspectief te zetten: dat is slechts het dubbele van de hoeveelheid medewerkers die de gemeente Amsterdam heeft. Dat is heel weinig als je kijkt naar het enorme takenpakket dat lidstaten over de schutting hebben geworpen richting Brussel.

Op sommige grote dossiers zijn er slechts twee of drie ambtenaren die daar echt goed in zitten. Die zijn enorm afhankelijk van input van buitenaf, omdat ze geen tijd hebben om zelf een paar maanden onderzoek te doen. Je kunt ook niet een ambtenaar in een ivoren toren regelgeving laten bedenken en dan maar kijken hoe dat uitpakt voor Europa en de economie. De ambtenaren moeten informatie krijgen over wat het effect is van de regelgeving op bijvoorbeeld de industrie. Dat is natuurlijk een enorme kans voor lobbyisten, om daar al hun boodschappen neer te leggen.’

Meer transparantie over de lobby's zou al een goede eerste stap zijn. Waarom gebeurt dat niet?

‘Er zijn natuurlijk veel belangen die transparantie in de weg staan, want dan moet er verantwoording worden afgelegd. Hier in Brussel zijn het met name de christendemocraten en rechtsconservatieven die betere regels tegenhouden. Zij zeggen dat de media niet overal met de neus bovenop hoeven te zitten, omdat dat ‘schijntransparantie’ zou zijn. Maar de waarheid is natuurlijk dat de christendemocraten de macht hebben in Brussel en daar niet al te veel pottenkijkers bij willen hebben.’

Maar een goed functionerend Europees Parlement zou dit toch nooit laten gebeuren?

‘Je kunt je afvragen of de Europese Unie wel echt een democratie is. In hoeverre wordt Europa gecontroleerd door volksvertegenwoordigers, zowel nationaal als in het Europees Parlement?’

Zijn er media die de mensen goed informeren, zodat ze weloverwogen naar de stembus kunnen gaan? Want hoe weet je nou op wie je moet stemmen als je geen flauw idee hebt wat die partijen hebben gedaan en of wat ze zeggen wel klopt? Er is veel misinformatie over de Europese Unie en dat kan omdat er een enorme informatie kloof is. Iedereen kan zeggen wat die wil, want niemand heeft enig idee. Daarover gaat mijn nieuwe boek: *Wie let er op Brussel?*

Ook bij andere waakhonden zoals de Europese Ombudsman en de ngo's is het maar de vraag in hoeverre zij echt kunnen bijten. Daar zie je over de hele linie een probleem als het gaat om controle van de macht. Dat maakt de Europese Unie als bestuur en als democratie behoorlijk kwetsbaar.'

Wat moet er veranderen om het beter te maken?

'De Europese Unie moet zich echt nog ontwikkelen tot een volwaardige bestuurslaag. Over de hele linie moet daarvoor heel veel gebeuren. Meer media is cruciaal. Zelfs de NOS heeft in Brussel maar drie mensen zitten. Naarmate er meer informatie is en meer druk op belangrijke dossiers, kunnen politici er minder gemakkelijk voor kiezen om ergens over te zwijgen. Daarom is het zo belangrijk dat er meer ogen en oren zijn. Dan gaat Von der Leyen echt niet meer zeggen dat ze geen vragen wil beantwoorden.

En ik denk dat het Europees Parlement moet worden herzien. Zowel wat betreft de manier waarop debatten worden gevoerd als de herkenbaarheid van de mensen die er zitten. Misschien moet er een veel sterkere link zijn tussen de nationale parlementen en het Europees parlement. Ik zeg niet dat het gemakkelijk is. Je kunt wel blijven aanmodderen, maar op een gegeven moment heeft de burger er echt tabak van en dan flikkert de boel ineens.'

Hoe kijk je daarbij naar je eigen rol?

'Ik wil informeren en de macht controleren. Soms zeggen mensen tegen mij: je schrijft van die kritische verhalen over Brussel, steun je daarmee niet de eurosceptici? Maar de enige echte oplossing is om de zwakke plekken te benoemen en aan te pakken. Dan kun je pas een geloofwaardige Europese democratie neerzetten. Het helpt niet om de boel onder de mat te schuiven.'

Boeken over Brussel

Sluiproute Brussel (2021)

Lise Witterman vertelt in dit onthullende boek hoe de beruchte Rutte-doctrine ook op Europees niveau doorwerkt. Wat gebeurt er achter gesloten deuren als onze bewindslieden naar Brussel afreizen?

Wie let er op Brussel? (2024)

Europese politici en ambtenaren komen met verbijsterend gemak weg met blunders, machtsmisbruik en zelfs corruptie. Hoe kan dat? En hoe houden we 'Brussel' in toom?

Deze vragen staan centraal in het nieuwste boek van Witterman.

Ingrid Robeyns

‘We hebben een nieuwe dominante ideologie nodig’

De wereldwijde ongelijkheid begint steeds extremere vormen aan te nemen. Volgens Oxfam Novib beschikt de rijkste 1 procent van de wereldbevolking over 60 procent van het totale mondiale vermogen, terwijl de armste 60 procent slechts 2 procent van het totale vermogen bezit. Tegen deze achtergrond schreef professor Ingrid Robeyns haar boek ‘Limitarisme’, waarin zij een pleidooi houdt voor het begrenzen van extreme rijkdom. De Tribune sprak met haar in haar werkkamer aan het prachtige Janskerkhof in Utrecht.

Waarom heeft u dit boek geschreven?
‘Als econoom en filosoof houd ik mij al mijn hele werkzame leven bezig met vraagstukken rondom ongelijkheid en verdeling. Wat mij daarbij opviel, was dat de wetenschap zich bijna uitsluitend bezighield met vragen over armoede. Toen vroeg ik mij af: waarom hebben we al die vragen ook niet over rijkdom? Want uiteindelijk zijn armoede en rijkdom de onder- en bovenkant van de verdeling van de materiële welvaart. Zo ben ik 2012 begonnen met mijn onderzoek naar een rijkdomsgrens. Wat daarbij erg hielp was het boek ‘Kapitaal in de 21ste eeuw’ van Thomas Piketty, die met een enorme hoeveelheid data aantoonde dat het sprookje van de ongelijkheid wordt altijd minder niet klopte.

De andere aanleiding was dat er na de financiële crisis van 2008 en daaropvolgende crises weliswaar grote sociale protesten waren tegen extreme rijkdom en extreme ongelijkheid, maar dat deze niet geleid hebben tot fundamentele veranderingen.’

Hoe definieert u extreme rijkdom?

‘Eigenlijk is het gewoon een normatieve beslissing. Dat je zegt: boven een bepaalde grens wordt rijkdom problematisch. In mijn boek noem ik twee grenzen. Een persoonlijke grens waarbij meer rijkdom niets toevoegt aan de kwaliteit van leven. Die stel ik op grofweg een miljoen euro.

En een politieke grens waarbij meer rijkdom schadelijk is voor de maatschappij. Die stel ik op grofweg tien miljoen euro. Die tweede grens gaat echt over de hele grote vermogens, die de politiek beïnvloeden, die voor de grootste klimaatschade zorgen, en die de samenleving ontwrichten.’

‘Boven een bepaalde grens wordt rijkdom problematisch’

Hoe zou extreme rijkdom volgens u begrensd moeten worden?

‘Ik denk dat we de samenleving – en dan vooral de economie – zo moeten inrichten dat niemand meer zo rijk kan worden. Dat is natuurlijk het ideale plaatje op de lange termijn. Voor de kortere termijn zou je vooral wat aan het belastingstelsel moeten doen. Dus hogere belastingen op kapitaal en inkomen uit kapitaal en lagere belastingen op arbeid.’

Wat zegt de dominante ideologie van nu over rijkdom?

‘Die zegt dat het eigen verdienste is. Daar zit heel erg het idee van privaat eigendom in. En ook het element van: iedereen profiteert van de bedrijven van de superrijken, dus het is een win-win voor ons allemaal. Als Jeff Bezos mensen in dienst neemt bij Amazon, creëert hij banen. En hij levert ook nog eens (goedkope) producten waar consumenten behoefte aan hebben.

Waar het neoliberalisme helemaal aan voorbijgaat, is macht. Dus het feit dat Bezos zo’n macht verworven heeft dat hij zelf de regels kan bepalen, wordt in het neoliberale denken totaal niet als problematisch gezien.’

Ingrid Robeyns

(Leuven, 10 september 1972) studeerde economie en filosofie. In 2003 promoveerde zij aan de Universiteit van Cambridge. Sinds 2014 is zij hoogleraar Ethiek van Instituten aan de Universiteit Utrecht.

beschreef zij hoe haar oom steeds meer vrienden verloor en niemand meer vertrouwde. Op een gegeven moment omringde hij zich alleen nog maar met mensen die hij betaalde.

Uit studies blijkt ook dat rijkdom een statussymbool wordt: je wil altijd maar meer. En het wordt ook een verslaving. Daardoor ga je verkeerde dingen doen, zoals criminele activiteiten.

Een grens aan rijkdom werkt daarom bevrijdend. Dat is ook wat ik hoorde van een man die superrijken adviseert

bij het weggeven van hun geld. Toen ik hem vroeg: hebben ze weleens spijt, zei hij: o nee, ze vinden het bevrijdend.

Tegelijkertijd zijn de superrijken die ik gesproken heb niet representatief voor de hele groep, want slechts een klein deel van hen wilde mij te woord staan. Bovendien zijn deze mensen het in grote lijnen met mij eens. Zij doen ook wat goeds met hun geld, want ze geven het weg of investeren het in activisme.'

In welke opzichten is extreme rijkdom schadelijk?

'Op drie manieren. Een is dat het de politiek ondergraaft, twee is dat het onverenigbaar is met duurzaam leven op onze planeet, en drie is dat het een andere verdeling van de welvaart in de weg staat, waardoor veel minder mensen in armoede zouden leven.'

Welke argumenten gebruiken de superrijken om hun rijkdom te rechtvaardigen? Wat vindt u van die argumenten?

'Ze zitten heel erg op de lijn van: ik doe niets illegaals en het is mijn verdienste. Ik doe iets waar andere mensen baat bij hebben, dus wat is het probleem? Ze negeren de collectieve factoren, zoals het feit dat zij rijk hebben kunnen worden door wat vorige generaties ons hebben nagelaten. Denk bijvoorbeeld aan alle uitvindingen, de sociale infrastructuur, of dat we een rechtsstaat hebben. Die vorige generaties werkten ook vaak voor de collectieve zaak. En veel van die uitvindingen werden financieel mogelijk gemaakt door de overheid, dus door de samenleving.

Dat willen de superrijken niet horen. Waar ze het ook niet over willen hebben is toeval. Dat ze gewoon enorm geluk hebben gehad om heel erg rijk te worden. Als je die twee aspecten centraal stelt, dus de sociale erfenis van voorgaande generaties en de rol van toeval, dan ga je heel anders tegen rijkdom aankijken. En natuurlijk ook tegen de macht die deze rijkdom met zich meebrengt.'

Een deel van de superrijken zet heel erg in op filantropie. Wat is daar volgens u mis mee?

'Filantropie is niet de oplossing. Het grote probleem met filantropie is dat het ondemocratisch is. Je hebt geld dat eigenlijk niet van jou zou moeten zijn en dan ga je ook nog eens bepalen wat daarmee gebeurt. Een ander probleem is dat filantropie de rol van de overheid overneemt. Daarmee worden mensen afhankelijk van liefdadigheid in plaats van dat zij het recht hebben om geholpen te worden door hun overheid. Dan heb ik het over grote filantropie, dus over de grote vermogens. Kleine filantropie, dus van gewone mensen, is alleen maar goed. Daar komt ook geen macht bij kijken.'

Waarom hebben ook de superrijken zelf belang bij meer gelijkheid? Is daar ook steun voor bij de superrijken en in hoeverre is dat belangrijk?

'Ik heb weinig literatuur kunnen vinden over wat de negatieve gevolgen zijn van rijkdom voor de superrijken zelf. In de Verenigde Staten is wel wat onderzoek gedaan naar de kinderen van superrijken, waaruit blijkt dat zij er vaak onder lijden. Abigail Disney, een achternicht van Walt Disney, vertelde mij hoe de rijkdom haar familie had aangetast. Zo

Hoe is de extreme ongelijkheid van nu ontstaan en zitten we op een omslagpunt?

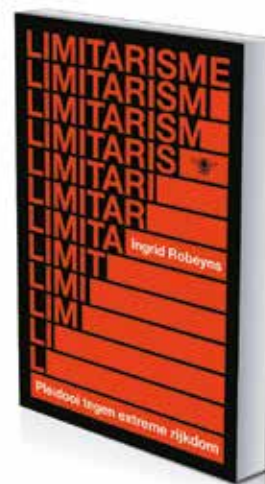
'Vaak wordt gewezen op globalisering en technologie, maar mijns inziens zijn het vooral politieke keuzes geweest die hebben gezorgd voor een omslag in de economie en voor de huidige mate van ongelijkheid. Concrete beleidsmaatregelen die daarbij horen zijn: deregulering van markten, privatisering van overheidsdiensten, en belastingverlaging voor grote bedrijven en de rijken.

Of we nu op een nieuw omslagpunt zitten naar minder ongelijkheid durf ik niet te zeggen. De ideeën zijn er wel, maar hoe krijg je de massa in beweging? Het neoliberalisme heeft mensen gedepolitiseerd. Dus de omstandigheden voor

een nieuwe massabeweging die zich wil inzetten voor een economie die goed is voor iedereen, zijn niet gunstig.'

Wat is er nodig om meer mensen te bewegen om samen in actie te komen tegen ongelijkheid?

'Ik denk dat iedereen moet uitzoeken hoe die het beste een bijdrage kan leveren. De uitdagingen waar we voor staan zijn enorm en niemand kan alle problemen in de wereld oplossen, maar iedereen kan wel iets doen. We moeten onze rol van burger weer omarmen. Het

‘Ik denk dat je een mix moet hebben van bedrijven, overheid en coöperaties’

neoliberalisme heeft heel erg onze economische rol benadrukt, waarin je voortdurend in competitie bent met elkaar. Terwijl we natuurlijk deel uitmaken van een samenleving waar we ook met zijn allen verantwoordelijk voor zijn. Die burgerrol gaat dus echt over politiek, in de breedste zin van het woord.’

Welke structurele veranderingen in de economie zijn er volgens u nodig om tot meer gelijkheid te komen?

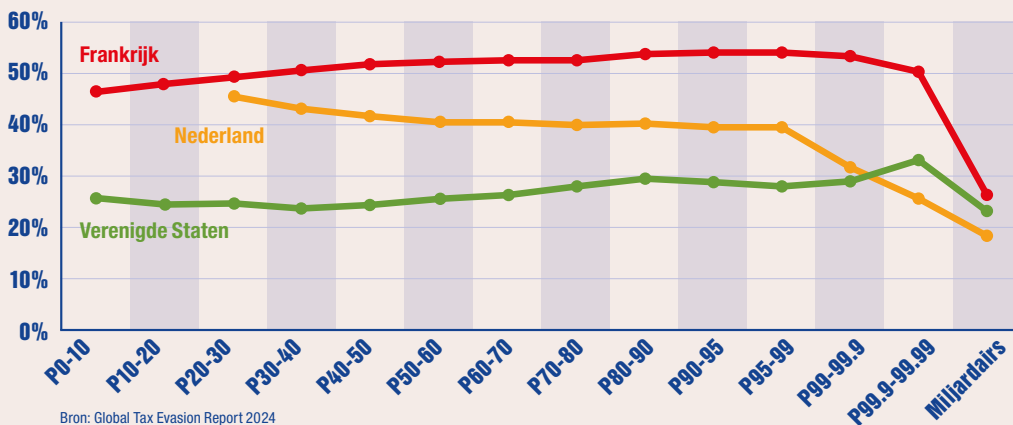
‘In de plaats moeten we de belastingparadijzen sluiten, en dan bedoel ik ook doorsluisparadijzen zoals Nederland. Daar moeten internationale afspraken over gemaakt worden. In de tweede plaats moeten de belastingen op kapitaal net zo hoog zijn als de belastingen op arbeid. Ook daar zijn internationale afspraken voor nodig. Dat zijn echt materiële veranderingen, maar ik denk ook dat we een nieuwe dominante ideologie nodig hebben. Een die minder denkt vanuit competitie en meer vanuit gezamenlijkheid.’

Is het tegengaan van (extreme) ongelijkheid überhaupt wel mogelijk binnen het kapitalistisch systeem?

‘Dat hangt af van je definitie van kapitalisme. Als kapitalisme betekent: een systeem dat gericht is op het eindeloos vermeerderen van de winsten van mensen die kapitaal hebben, dan is het antwoord nee. Als je zegt: een systeem met een gemengde economie zoals we hadden in de naoorlogse jaren, dan is het denk ik mogelijk. Maar het kapitalisme moet wel beteugeld worden.’

Je hebt ook denkers die pleiten voor een socialisme waarbij de overheid aan zet is en alles bepaalt. Ik weet niet of dat het beste model is. Ik denk dat je een combinatie moet hebben van bedrijven, overheid en coöperaties, en afhankelijk van wat je organiseert, kijkt naar de balans tussen die drie.’

Miljardairs betalen laagste percentage belastingen

Deze figuur toont schattingen van effectieve belastingtarieven per inkomensgroep voor belastingen en voor miljardairs in Frankrijk, Nederland en de Verenigde Staten. Deze schattingen omvatten alle belastingen die op alle overheidsniveaus worden betaald en worden uitgedrukt als percentage van het inkomen vóór belasting. P0-10 staat voor de 10% volwassenen onderaan de inkomensverdeling vóór belastingen, P10-20 voor het volgende deciel, enz. Het inkomen vóór belastingen omvat al het nationale inkomen (gemeten volgens de standaarddefinities van de nationale rekeningen) vóór belastingen en overdrachten van de overheid en na de werking van het pensioenstelsel. Het nationaal inkomen is exclusief ongerealiseerde vermogenswinsten, maar inclusief de ingehouden winsten van bedrijven.

Een kleine vermogensbelasting levert miljarden op

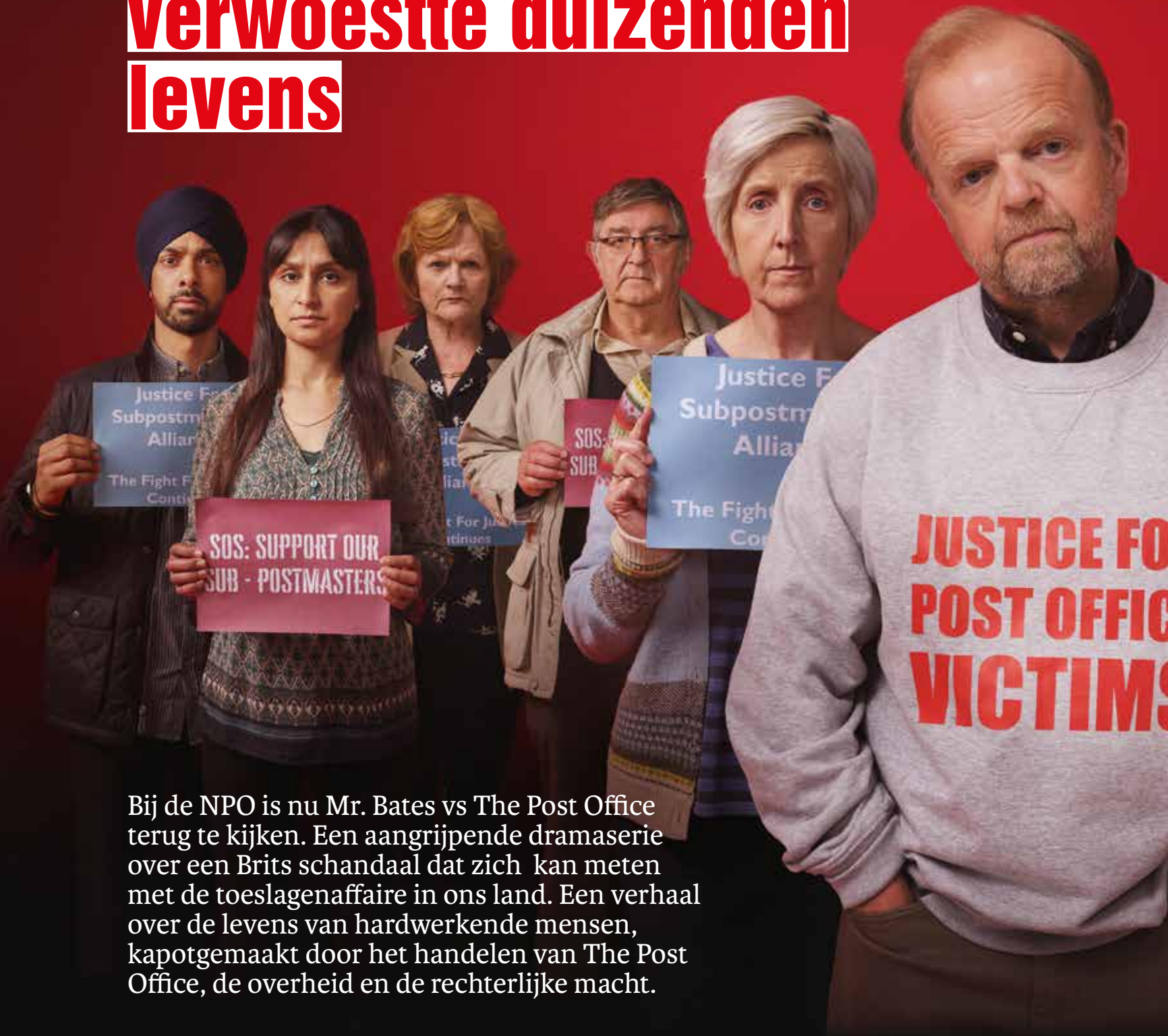
Regio	Aantal miljardairs	Totaal vermogen (\$ mld.)	Persoonlijke belasting die momenteel wordt betaald	Opbrengst van 2% minimum vermogensbelasting (\$ mld.)
Europa	499	2.418	6.0	42.3
Noord-Amerika	835	4.822	24.1	72.3
Oost-Azië	838	3.446	8.6	60.3
Zuid- & Zuidoost-Azië	260	991	2.5	17.3
Latijns-Amerika	105	419	1.0	7.3
Afrika bezuiden de Sahara	11	52	0.1	0.9
Midden-Oosten & Noord-Afrika	75	182	0.5	3.2
Rusland & Centraal-Azië	133	586	1.5	10.3
Totaal	2.756	12.916	44	214

Bron: Global Tax Evasion Report 2024

De tabel geeft schattingen van het inkomstenpotentieel van een minimumbelasting op miljardairs in de wereld gelijk aan 2% van hun vermogen. De minimumbelasting wordt berekend als 2% van hun vermogen, min het bedrag aan persoonlijke belasting (inkomstenbelasting en eventuele vermogensbelasting) dat ze al betalen. De 499 Europese miljardairs hebben bijvoorbeeld naar schatting een vermogen van \$ 2.418 miljard. Een vermogensbelasting van 2% zou 2% van \$ 2.418 miljard opleveren, wat neerkomt op \$ 48,4 miljard. Na aftrek van het bedrag aan persoonlijke belasting dat ze momenteel betalen (naar schatting ongeveer \$ 6,0 miljard), is de opbrengst van de 2% minimum vermogensbelasting gelijk aan \$ 42,3 miljard voor Europese miljardairs.

Dramaserie geeft gezicht aan enorm schandaal

Britse Post Office verwoestte duizenden levens

Bij de NPO is nu Mr. Bates vs The Post Office terug te kijken. Een aangrijpende dramaserie over een Brits schandaal dat zich kan meten met de toeslagenaffaire in ons land. Een verhaal over de levens van hardwerkende mensen, kapotgemaakt door het handelen van The Post Office, de overheid en de rechterlijke macht.

Wat speelde er precies? Rond het jaar 2000 kregen duizenden filiaalhouders van kleine postkantoren, bekend als 'subpostmasters', te maken met een nieuw boekhoudsysteem. Dit systeem veroorzaakte onverklaarbare tekorten, wat resulteerde in ontrecte beschuldigingen van fraude, ontslagen en (straf)rechtelijke vervolgingen. Het effect op de levens van duizenden subpostmasters is ronduit verwoestend geweest. Enkele van hen pleegden uit pure wanhoop zelfs zelfmoord.

De vergelijking met het Nederlandse toeslagenschandaal is dan ook snel gemaakt. Het begint ermee dat mensen worden beschuldigd van fraude. Vervolgens wordt de uitvoerende organisatie, in Nederland de Belastingdienst en in het Verenigd Koninkrijk The Post Office, door de rechters consequent in het gelijkgesteld en worden gewone mensen gestraft. De overheid kijkt ondertussen de andere kant op.

Wanhoop

In de eerste aflevering van de serie zien we Allan Bates (gespeeld door Toby Jones), subpostmaster voor The Post Office in een kleine stad in Wales. Hij raakt in verwarring zodra het nieuwe Horizon-boekhoudsysteem opeens onver-

klaarbare tekorten laat zien. Bates weet: als er tekorten zijn, is hij zelf verantwoordelijk om ze aan te vullen. Wanhopig belt hij de telefonische hulplijn om de situatie uit te leggen. Daar krijgt hij te horen dat ze bij het bedrijf niet bekend zijn met het probleem, dat ze dit voor het eerst horen, en dat hij het ontbrekende geld zelf zal moeten aanvullen. Onder-tussen zien we als kijkers dezelfde situatie ontstaan bij meerdere subpostmasters, terwijl The Post Office glashard blijft liegen over de aard en de omvang van de problemen.

De geportretteerde filiaalhouders in de serie zijn gewone Britten. Mannen en vrouwen die naast hun bakkerij of winkeltje een postkantoor runnen voor wat extra inkomen. Het is dan ook hartverscheurend om te zien hoe ze worden vermalen door het systeem. Het uitstekende acteerwerk in de serie zorgt ervoor dat je volledig betrokken raakt bij de levens van de getroffen mensen. Het is dan ook moeilijk om het droog te houden als je ziet hoe ze worden behandeld.

Onverbidelijk

De reactie van The Post Office op de tekorten bij de postkantoor-tjes is onverbidelijk. Rechtszaken volgen, waarbij de rechters voortdurend de kant van het machtige staats-bedrijf kiezen en niet die van de filiaalhouders. Eén van die rechtszaken, die van Jo Hamilton (gespeeld door Monica Dolan), komt in de krant. Alan Bates leest het artikel en weet opeens dat hij niet alleen is. Wat volgt is een poging om meer gedupeerde subpostmasters te vinden en organiseren om zo samen de strijd aan te gaan tegen de machtige Post Office.

Lichte kost is Mr. Bates vs the Post Office zeker niet, maar ondanks alle ellende biedt de serie ook veel moois. Terwijl The Post Office, de rechters en de overheid zich van hun slechtste kant laten zien, komt een groep krachtige en trotse Britten bij elkaar om vastberaden hun onschuld te bewijzen. Een strijd die tot op de dag van vandaag voort-duurt. Het leed dat in de groep wordt gedeeld, de kameraad-schap en de steun die ze bij elkaar vinden, is prachtig om te zien. De serie maakt niet alleen duidelijk hoe het zo mis heeft kunnen gaan, maar laat vooral ook goed zien wat het Post Office-schandaal met de levens van gewone mensen heeft gedaan en nog steeds doet.

Het valt alleen maar te hopen dat het recht alsnog zegeviert en deze mensen volledig worden gerehabiliteerd en gecompenseerd voor het leed dat ze is aangedaan. Net als de slachtoffers van het toeslagenschandaal.

Mr. Bates vs The Post Office is terug te kijken bij NPO Plus (1 maand gratis). Kijk via: sp.nl/mrbates of scan de QR-code.

Activisme verpakt in een roman

Roxanne Borgman (33)

werkte als maatschappelijk werker, ging Nederlandse cultuur en literatuur studeren, werkt nu als journalist en schreef *Levenslang in de Toren*, een fantasyroman die speelt in haar woonplaats Alkmaar.

Wat kun je over het boek vertellen?

'Het gaat over de strijd tussen magiërs en jagers en speelt in de huidige tijd. Je leest het als een spannend verhaal, een roman moet immers entertainen, maar er zit ook een maatschappelijk thema in: de hoofdpersoon ontworstelt zich aan de polarisatie, het wij-zij-denken. Als lezer ontdek je zo samen met haar dat bruggen bouwen tussen groepen mensen meer oplevert.'

Het boek is goed ontvangen. Smaakt dat naar meer?

'Zeker! Ik werk aan een vervolg dat *Levenslang in Verzet* gaat heten en dat zich afspeelt tijdens de Tweede Kamerverkiezingen en politiek zal zijn. Schrijven is voor mij een manier om activist te zijn. In de verhalen geef ik op mijn manier maatschappijkritiek zonder al te predikend te zijn.'

Je zei je baan als maatschappelijk werker op en ging studeren. Wat bracht je tot die stap?

'Ik kreeg in mijn werk steeds meer moeite met de strenge regels en de bezuinigingen op zaken die van levensbelang zijn voor mensen. Ik voelde me een marionet van de gemeente worden. De druppel was dat ik een vrouw die met haar kinderen die op straat kwam te staan onmogelijk kon helpen. Dat was ook het moment waarop ik SP-lid werd. Als het systeem zoiets veroorzaakt, dan moet het systeem veranderen en als SP'er kan ik daaraan bijdragen.'

Afgestudeerd aan de universiteit, maar begonnen op het vmbo. Hoe zit dat?

'Simpel: ik heb last van dyscalculie, zeg maar problemen met cijfers. Daardoor kon ik bij de Cito-toets niet laten zien wat ik waard ben. De studie-omweg heeft me wel geleerd obstakels te overwinnen en ook inzicht gegeven in de verschillende onderwijsniveaus. Dat helpt om aansluiting te vinden bij diverse doelgroepen.'

1990

MUZIEK VOOR MANDELA

Jan Marijnissen ontmoet Nelson Mandela in Zuid-Afrika in 1993.

Acties voeren tegen racisme. Een cultureel festival organiseren. Strijden voor internationale solidariteit. Het lijken onderwerpen die niet heel veel met elkaar te maken hebben, tot je ze op een slimme manier gaat combineren. Zoals de SP dat deed in 1990, toen de partij een 'Mandela Tour' organiseerde. Het was het sluitstuk van een lange strijd tegen de apartheid in Zuid-Afrika, waarin de SP van begin af aan een belangrijke rol heeft gespeeld. In oktober en november 1990 organiseerde de partij een tour langs 11 steden, met 35 bands en 250 artiesten. Om geld op te halen en om aandacht te vragen voor de strijd tegen de apartheid.

VAN MENS TOT MENS

Al in de jaren zeventig had de SP goed contact met het ANC, de organisatie die streed tegen de apartheid in Zuid-Afrika. In 1976 was er de SP-actie 'Van mens tot mens', waarin mensen in ons land een boodschap konden sturen naar

de mensen in Zuid-Afrika, met een persoonlijk protest tegen de rassenspolitiek. Dat werd een groot succes: 200.000 protestkaarten werden door de SP verkocht en door Nederlanders naar Zuid-Afrika gestuurd. Dat leidde tot onrust bij de regering, zo bleek later uit verslagen van de Zuid-Afrikaanse geheime dienst. De kleine SP slaagde erin de racistische politici in dat land flink onder druk te zetten.

Leider van het ANC was Nelson Mandela, die echter door de regering in Pretoria gevangen werd genomen en maar liefst 27 jaar in gevangenschap zou blijven. In 1986 startte de SP een grootschalige actie om geld en kleding in te zamelen voor de strijders van het ANC die uit Zuid-Afrika moesten vluchten en elders in Afrika onderdak hadden gezocht. In Oss werd door de SP gezocht naar nieuwe manieren om de gevangenen Mandela te steunen en dat leidde tot een 'Free Mandela festival', in het Oude Theater. Daar traden lokale bands op en werd er geld opgehaald om de strijd van Mandela en het ANC te steunen.

MANDELA TOUR IN ELF STEDEN

In februari 1990 werd Nelson Mandela vrijgelaten – vier jaar later zou hij met het ANC de verkiezingen winnen en de eerste zwarte president van Zuid-Afrika worden. De SP had een heel bijzondere band met Mandela en besloot een nationale actie te organiseren om de leider te steunen in de strijd tegen apartheid. Dat gebeurde door de 'Mandela Tour', bij mijn weten de eerste keer dat een politieke partij in ons land een cultureel festival organiseerde als onderdeel van een landelijke actie. Deze tour werd georganiseerd onder leiding van Paul Peters, die ervaring had opgedaan met een jaarlijks 'Free Mandela festival' in Oss.

De 'Mandela Tour' kwam in elf steden: ze begon in Rotterdam en eindigde in Tilburg. Een keur van toen bekende artiesten trad gratis op, van Harry Muskee tot Gruppo Sportivo en De Gigantjes. De tour bracht geld op voor Mandela, die de partij in december een persoonlijk bedankbriefje stuurde. Het festival zette bovendien de SP landelijk op de kaart. Op de nationale en lokale

radio werd volop verslag gedaan en ook de kranten bleven niet achter, vooral in de steden waar de tour neerstreek: naast Rotterdam en Tilburg waren dat Arnhem, Emmen, Hilversum, Leiden, Enschede, Geleen, Nijmegen, Groningen en Den Bosch.

SYMBOOL VAN HOOP EN SOLIDARITEIT

In 1993 werd in Zuid-Afrika het eerste congres van het ANC gehouden, onder leiding van Nelson Mandela. De SP werd bij die eerste officiële bijeenkomst in Johannesburg uitgenodigd. Mandela was van 1994 tot 1999 president van Zuid-Afrika en betekende veel voor de overwinning op de apartheid en de geleidelijke verzoening tussen blank en zwart in dat land.

Na Mandela's aftreden ontwikkelde het ANC zich helaas tot een machtspartij waarin corruptie welig tierde en die eraan heeft bijgedragen dat de tweedeling in Zuid-Afrika almaar groter werd. Mandela is echter altijd een symbool gebleven van hoop en solidariteit.

6 juni Europese verkiezingen

GA STEMMEN

Voor iedereen die zich elke dag inzet of ingezet heeft voor een beter Nederland. **Kom op** voor betaalbare basisbehoeften. **Kom op** voor je inkomen en voor eerlijke belastingen. Wij zijn er niet voor multinationals. Maar wel voor mensen, onze gemeenschap. **Kom op** voor sociale vooruitgang, meer gelijkheid en meer veiligheid. Kom op voor jouw belangen in een eerlijker Europa. **Kom op** voor jezelf, elkaar en iedereen die soms wat extra aandacht nodig heeft. **Kom op** waar je voor staat én achter staat.

**KOM OP
STEM
SP.**

6 JUNI EUROPESE VERKIEZINGEN SP.NL